

ad anden Vei, nemlig ad den indirecte. Det er kun ved indirecte Midler, at de store Resultater, som hidtil ere opnaaede, ere blevne tilveiebragte, og dersom man nu mener, at man ikke kan berolige sig ved den Fremgang af Sagen, som det jo er at forudsæe, at disse Midlers fortsatte Virksomhed utvivlsomt vil føre med sig, saa mangler jo Staten paa ingen Maade Afgang til at gaae videre frem ad denne indirecte Vei; den mangler aldeles ikke Midler til at paavirke de Godsetere, som maatte være uwillige til i denne Henseende at følge Tidens Strøm og Udvikling, de Godsetere, som ikke ville sælge. Men naar vi alvorlig have beskæftiget os med Tanken om, hvad der da kunde gjøres ad den indirecte Vei, saa har det paatrængt sig os, at der til en grundig Overveelse heraf virkelig hørte forskjellige Oplysninger, som man sølte savnet af. Det er ganske vist Forhold, om hvilke en meget stor Deel af denne Forsamlings Medlemmer har en meget nøagtig Kundskab, men den Enkelte har dog altid nærmest og væsentlig kun Kundskab om, hvad der foregaaer i hans Egn, og han bliver altfor let tilbøielig til at oversføre sine Erfaringer fra denne Egn til andre, hvor Forholdet maaskee er ganske anderledes. Af de Oplysninger, der foreligge os, see vi, at der paa de fleste Godser er en jævn Fremgang til Selveiendommens Indførelse ved successive Salg, men at der paa den anden Side ogsaa er Godser, hvor slet ingen Salg finde Sted; men om Grunden hertil vides der Intet. Vi vide ikke, om Grunden dertil ligger i, at de paagjældende Godsetere ikke have villet sælge, eller om den maaskee ligger deri, at Fæsterne sidde paa saa gunstige og billige Betingelser, at de ikke ville købe; men, om Grunden er den ene eller den anden, er dog Noget, som det ved Bedømmelsen af disse Forhold aabenbart af en stor Vigtighed at kjende. Det vilde i saa Henseende være af stor Interesse, om man nøagtigt kjendte Fæsteafgisternes Størrelse paa de forskjellige Godser og den Stigning, de have været undergivne.

For imidlertid at danne sig en Dom om denne Stigning maatte man tillige have en Sammenligning med Stigningen i Salgspriserne, baade med Hensyn til Selveiergodset og med Hensyn til Fæstegodset, naar det sælges til Selveiendom. I denne sidste Henseende har man nogle meget interessante Oplysninger i nogle statistiske Meddelelser, der ere udgivne af det statistiske Bureau i 1852, nemlig fra Aarene 1845—1849, altsaa for en Aarrække, der nu rigtignok ligger temmelig langt tilbage, og det vilde ganske vist være af megen Interesse, om man til en Sammenligning kunde erfare, hvorledes Forholdet stiller sig i de senere Aar. Hvor der er Tale om Reformen, er det overhovedet af største Vigtighed, at de Forhold, som disse Reformier skulle angaae, blive oplyste saa nøagtigt som muligt, og kommer der Klarhed over disse Forhold, saa være vi heller ikke nogen Mistvivl om, at man, naar man rolig og upartisk vil overveie Sagen, ogsaa nok vil komme til rimelige og fornuftige Forholdsregler. Det har altsaa, efter hvad jeg her har anført, ved den Dagsorden, vi have foreslaaet, været vor Tanke, paa den ene Side at ville modvirke de Illusioner, som vi maae ansee for at være særdeles skadelige, og som vi troe, at der vel kan have vist sig paa sine Steder, om at der skulde foretaaes en pludselig Revolution i disse Forhold, og paa den anden Side, at det fra Landstinget skulde indtales ligeoverfor Godseterne, at Thinget paa ingen Maade kunde ansee Lovgivningsmagten for magtesløs i disse Forhold, men at Landstinget tværtimod maatte opfordre Regjeringen til at tage disse Forhold under den omhyggeligste Overveelse og i den Henseende anstille de nøagtigste Undersøgelser, netop for at Lovgivningsmagten derefter kunde blive sat i Bevægelse til det, som maatte blive erkjendt for at være rigtigt og godt. Til disse Bemærkninger maa det imidlertid være mig tilladt endnu at føie nogle Ord med Hensyn til en Betragtning, der er blevet